

5. Ponomariv O. (2001), Kultura slova. Movnostylistychni porady [Culture of the word. Speech style advice], Lybid, Kyiv, 240 p.
6. Rudevych-Vynnytskyi Ya. (2006), Etyket I kultura spilkuvannya [Etiquete and culture of communication], Znannya, Kyiv, 291 p.
7. SUM - Slovnyk ukrainskoyi movy: v 11 t. [DUL – Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes] (1970-1980), Naukova dumka, Kyiv.
8. Suchasna ukrainska literaturna mova. Morphologiya [Modern Ukrainian literary language. Morphology], Kyiv, 580 p.
9. Ukrayinska hramatyka [Ukrainian grammar], Naukova dumka, Kyiv, 282p.

В статті розглядається граматичне своєобразие, функціональна сфера апеляції в комунікативному дискурсі в контексті розмовного, ділового, наукового, отчасти публіцистичного і конфесійного стилів. Автор акцентує, що утвердження форми звательного падежа на рівні образкових обов'язателних норм сталося в 90-ті роки і (як більшість сучасних лінгвістів) визнає звательний падеж і падежну систему вважає семікомпонентною. Установлено, що аутентичність звательного падежа є диференційним знаком мовного етикету українців.

Ключові слова: концепція, звательний падеж, комунікативний дискурс, мовний етикет, норма літературної мови.

Communication is one of the means of social interaction. Modern science determines communication as the exchange of information, interaction and perception. The ability of being the interlocutor was highly valued in the past and is still valued at present. "Faux pas" of communication are provoked by the violation of behavior cultural standards, ethical and aesthetic norms of the linguistic use and / or non-native means of communicative interaction. Person's success depends on communicative skills adjusted to different communication situations. Each sphere of human communication serves a special system of language etiquette. In Ukrainian Linguistics, there's a profound discourse on functionality of the appeal, its grammatical identity and linguo-pragmatic aspect. Ogienko, P. Dudyk, I. Vychovanets, K. Gorodenska, M. Skab, S. Bogdan, A. Kovtun studied the target language in terms of identifying the consequences of socio-historical and cultural influence on secular, cleric and scientific communication. As most modern linguists state – Ukrainian the functions of naming and addressing are morphologically different. There is a special case – vocative, which is applied to singular person masculine and feminine. Nevertheless, if the form of appeal may be argued, the peculiarity of the vocative case is not discussed, as it serves the essential differentiating feature of language etiquette of Ukrainians. Alas, this long-standing feature of linguistic etiquette continues to disappear from Ukrainian linguistic sky. The results of observations and sociolinguistic studies have revealed that schoolchildren, young people, middle-aged people and urban population do not use vocative case. Ignoring the climax is evidence of disrespect for the native language, a sign of indulgence in one's own speech. Thus, linguistic etiquette and form of appeal in particular is not only general and functional, but also individual, differentiated phenomenon, since every person picking from the national linguistic treasury chooses the most appropriate for particular discourse etiquette word or expression, and inevitably modifies this choice with own preferences, that is creatively.

Key words: concept, clinical case, communicative discourse, language etiquette, norm of literary language.

УДК 378.147

Сідун Мар'яна Михайлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Моргун Ірина Валентинівна,
старший викладач,
Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗААУДИТОРНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Автори досліджують проблему організації самостійної роботи студентів по вивченню іноземної мови як обов'язкового виду навчальної діяльності. Показано її місце у механізмі оволодіння професійно-орієнтованою іноземною лексикою. З'ясовано роль інтерактивних методів навчання у процесі самостійної роботи. Обґрунтовується необхідність подальшої розробки шляхів досягнення ефективності засвоєння термінології в контексті європейської інтеграції вищої освіти України.

Ключові слова: вивчення, інтерактивні методи навчання, позааудиторна робота, самостійна робота, мотивація.

Постановка проблеми. В сьогоденні умовах зростає потреба у спеціалістах, які вільно володіють іноземною мовою. Це вимагає істотного посилення самостійної діяльності студентів, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуючись у житті суспільства. Значні зміни в організації освітнього процесу, умовах праці викликають потребу у навчанні протягом усього життя, а отже, висувають на перший план здатність і вміння людини до самоосвіти, самостійної навчальної діяльності, пізнавальної самостійності. Роль самостійної роботи та самостійної навчальної діяльності в наш час настільки значна, що ця проблема вимагає щоразу нових підходів. Зростає роль самостійної роботи в умовах кредитно-модульної системи, яка передбачає відведення достатньої кількості матеріалу на самостійне опрацювання з наступним його контролем. У Положенні про кредитно-модульну систему організації навчального процесу йдеться про посилення ролі самостійної роботи студентів у навчальному процесі. Все це спонукає до пошуку нових методів організації самостійного вивчення іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми організації самостійної роботи (самостійної навчальної діяльності, самоосвіти тощо), шляхи підвищення її результативності та дослідження

можливостей надання студентам самостійності у навчанні завжди були в полі зору методистів. Зокрема, проблеми організації самостійної роботи висвітлюються у роботах І.О. Зимньої, А.В. Родинко та ін. Так, С.М. Кустовський та інші наголошують на тому, що самоосвіта (самонавчання) – це самостійна навчальна діяльність, яка керується та спрямовується мотивацією. Опанування іноземною мовою мотивується зовнішніми факторами. Але ефективність самоосвіти залежить від формування внутрішньої мотивації [3, с.36]. Самоосвіта набуває особистісний характер. Реально отриманий в процесі навчання результат виступає як нове знання, новий засіб дії.

В той же час, науковці фактично не досліджували самостійну роботу майбутніх фахівців з вивчення іноземної мови з точки зору її можливостей щодо покращення знань іноземною термінологічної професійної лексики та навичок її використання у подальшій практичній діяльності в контексті безперервності освіти.

Мета статті: розгляд складових роботи студентів у позааудиторний час як обов'язкового виду їхньої навчальної діяльності, дослідження місця такої діяльності у механізмі оволодіння професійно-орієнтованою іноземною лексикою.

Результати дослідження. Успіх самостійного навчання залежить від низки психологічних факторів: мотивації навчальної

діяльності, довільності пізнавальних процесів сприйняття, уваги, уявлення, пам'яті, мислення, наявності необхідних вольових якостей, а також інтелектуального розвитку. Серед провідних мотивів, які спонукають студентів займатися самостійною навчальною діяльністю, є такі: прагнення отримувати актуальну інформацію з новітніх джерел, яка не забезпечується у багатьох випадках тією навчальною літературою, що пропонується; прагнення більш вільно обирати зміст навчальної діяльності; бажання самостійно працювати над удосконаленням професійних якостей тощо [5, с.109].

Провідне значення для активізації самостійної пізнавальної діяльності щодо вивчення мають підручники та навчальні посібники, які повинні формувати правильне розуміння студентами необхідності самостійної роботи, визначати обсяг, структуру і зміст навчального матеріалу, який виноситься на самостійне вивчення, а також містити методичні рекомендації щодо організації виконання програми самостійної роботи, форми контролю і критеріїв її оцінювання [2, с.159]. Вони активізують, стимулюють самостійну пізнавальну діяльність студентів за допомогою змісту текстового матеріалу (актуальність, науковість) і форми (проблемність завдань, оформлення тощо). Таким чином, виникає необхідність приділити увагу роботі по вдосконаленню навчальних посібників, методичних рекомендацій, вказівок, термінологічних словників з метою активізації самостійної роботи.

Організація самостійної роботи буде правильною тільки з урахуванням потреб самих студентів в оволодінні іноземною мовою, при правильній постановці завдань, виконання яких потребує певних зусиль. Завдання викладача – допомогти студенту стати суб'єктом самостійної навчальної діяльності, тобто самому визначати цілі, обирати засоби, корегувати, оцінювати, нести відповідальність за свої дії і результат. Тому ціль занять та способи її досягнення повинні визначатися з позицій самого студента, з урахуванням його інтересів, потреб, індивідуальних особливостей. Викладач має з'ясувати, як студенти уявляють самостійну роботу під час вивчення іноземної мови та допомогти їм оволодіти раціональними прийомами для її виконання.

В процесі організації самостійної роботи слід пам'ятати, що головною метою навчання іноземним мовам студентів ЗВО є формування та розвиток їх комунікативної культури і навчання практичному оволодінню іноземною мовою. Завдання викладача полягає у створенні умов для практичного оволодіння мовою у професійному спілкуванні майбутніх фахівців і у виборі таких методів навчання, які дозволили б кожному студенту проявити свою активність та творчість. Викладачеві також необхідно активізувати пізнавальну діяльність студентів. Проте, не завжди студенти виявляються готовими працювати самостійно. Багато студентів визнають, що їм не вистачає вмінь правильної організації самостійної роботи, деякі студенти не вміють правильно розподіляти вільний час. Тому основна роль у формуванні вмінь працювати самостійно належить викладачеві, який демонструє прийоми самостійної роботи на аудиторних заняттях і організовує самостійну діяльність студентів. При цьому у викладачів виникають певні проблеми, серед яких – труднощі визначення відповідних методичних прийомів, вибору адекватних форм самостійної роботи, управління самостійною роботою.

Готовність до самостійного навчання має декілька взаємозалежних та взаємопов'язаних компонентів: психологічний компонент (мотивація, ставлення до даної діяльності, інтелектуальні можливості та здібності, вольовий потенціал, саморегуляція); комунікативний компонент (комунікативна компетенція); методологічний компонент (засвоєння методів та прийомів самостійної діяльності, вміння орієнтуватися в цій діяльності, знання особливостей її виконання). Залежно від формування кожного з компонентів готовності розрізняють три ступені готовності: 1) готовність до копіюючої діяльності (перевага зовнішньої мотивації, низький рівень саморегуляції, форма засвоєння дій – наслідування, осмислене копіювання дій викладача, виконання вправ під його керівництвом); 2) готовність до

відтворюючої діяльності (перевага зовнішньої мотивації, середній рівень саморегуляції, самостійне відтворення студентом прийому, засвоєного сумісно з викладачем, використання засвоєного прийому в аналогічних умовах діяльності); 3) готовність до власне самостійної діяльності (перевага внутрішньої мотивації, високий рівень саморегуляції, самостійне виконання різних вправ, використання прийомів у нових, але не в аналогічних умовах діяльності) [5, с.111].

Викладач має визначити рівень готовності кожного студента до самостійного навчання. Для цього проводять різні психологічні тести, анкети, бесіди, спостереження, вивчення продуктів діяльності студентів та інші. Успішне формування готовності до самонавчання передбачає: 1) спеціальну організацію навчального процесу; 2) організацію самостійної роботи як самостійної пізнавальної діяльності. Викладач має ознайомити студентів з ефективними прийомами роботи з різним матеріалом (наприклад, прийомами запам'ятовування лексики чи інформації) та різними джерелами, раціональним плануванням часу та навчальної діяльності, вмінням вести записи. Необхідно розробити та ознайомити студентів з єдиними параметрами оцінки завдань. Студент повинен критично оцінювати результати своєї роботи. Порівняння результатів самооцінки за визначеними критеріями та оцінки викладача сприятиме формуванню вмінь адекватної самооцінки. Доцільним видається також створення навчальних матеріалів як засобів управління самостійною роботою, які передбачають можливість вибору студентами обсягу і послідовності вправ з метою, наприклад, оволодіння тим чи іншим граматичним вищем. Можливість вибору означає, що студент сам визначає як ефективно виконати поставлені завдання. Підтвердження важливості самостійної роботи студенти повинні відчувати під час аудиторних занять.

На сьогоднішній час відбувається трансформація підходів щодо організації самостійної іншомовної роботи студентів. При цьому пріоритетним є використання комп'ютерних інформаційних технологій, оскільки це допомагає перетворити навчання іноземній мові у творчий процес і багато студентів починають розкриватися, перестають комплексувати і виявляють величезний інтерес до вивчення іноземної мови у руслі професійної освіти в поза аудиторний час. Таким чином, комп'ютер постає у даному ракурсі найкращим «пасивним» помічником викладачеві у навчанні іноземній мові, мета якого – інтерактивне спілкування. Використання комп'ютерних технологій навчання в організації самостійної роботи студентів має значний мотиваційний потенціал, тому барвистість і захопливість комп'ютерних програм викликає величезний інтерес у студентів. Різноманітні інтерактивні форми роботи, тематичні ігри, конкурси наукових рефератів, складання вікторин, тестів дозволяють організувати цілеспрямовану мовленнєву практику студентів у різних формах і режимах роботи із застосуванням сучасних інформаційних технологій. Організована навчально-дослідницька діяльність студентів у процесі оволодіння іноземною мовою професійним спілкуванням передбачає підготовку студентами рефератів, написання наукових статей, тез, підготовку тестів, вікторин, творчих робіт, мультимедійних презентацій за професійним спрямуванням, що є логічним продовженням вивчення іноземної мови під час аудиторних занять.

Успішному засвоєнню навчального матеріалу під час самостійної роботи майбутніх фахівців сприяють також і аудіовізуальні засоби навчання та виконання інтерактивних завдань через мережу Інтернет. Необхідно зазначити, що вже на етапі підготовки до аудиторних занять, коли студенти опрацьовують спеціальну літературу і збирають інформацію для подальшого спілкування, проявляється інтерактивний характер самостійної роботи. Викладач має підбирати нестандартні завдання з метою створення передумов для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів і надихати їх на виконання таких завдань поза аудиторією. Не викликає сумніву той факт, що творчі завдання допомагають розкрити приховані можливості студентів для досягнення успіху у вивченні навчального матеріалу. Заслугує на

увагу рекомендація щодо самостійного читання студентами наукового тексту з виходом в усне чи письмове мовлення; працювати зі словниками та іншою довідковою літературою [6, с. 301].

Беззаперечним є також той факт, що під час самостійної роботи у студента виникає потреба у взаємодії з викладачем, наприклад, для отримання додаткового пояснення завдання чи консультації в разі виникнення певної проблеми, оскільки одним із обов'язків викладача є полегшувати студентам самостійну роботу. Якщо завдання для самостійної роботи мають груповий характер, то контроль і звіт про виконану студентами роботу мають бути суто індивідуальними [2, с. 159]. Тобто, звіт про виконання завдання може бути у формі тесту з фахової лексики, складання плану до прочитаного, переклад на рідну мову або підбір дефініцій за допомогою словника, але він без сумніву передбачає взаємодію між студентом і викладачем.

Крім іншого, слід зупинитись на організаційно-методичних і матеріально-технічних проблемах, які мають місце у вищій школі.

Слід зазначити, що кількість аудиторних занять з іноземної мови для студентів поступово зменшується та є недостатньою для ефективного засвоєння фахової лексики. Щодо матеріального забезпечення, то такі види діяльності, як презентація проєктів або прослуховування відеозапису чи перегляд навчального відеофільму неможливі без спеціально обладнаних аудиторій, що, на жаль, є проблемою в багатьох ЗВО.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Самостійне вивчення іноземної мови дозволяє студентам підтримувати і розвивати систему їхньої безперервної мовної освіти, забезпечує можливість підтримувати й удосконалити свій мовний рівень. Вдосконалення організації самостійної роботи студентів з іноземної мови заслуговує на увагу як науковців, так і практиків. Перспективною ж подальших досліджень є проблеми, пов'язані із розробкою та засобів для вдосконалення самостійної роботи студентів з метою оволодіння ними іноземною лексикою відповідно до особливостей подальшої професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Болонський процес : документи. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 168 с.
2. Ивашик Е. А. Самостоятельная внеаудиторная учебная работа студентов как средство совершенствования учебно-воспитательного процесса по иностранным языкам в вузе / Е. А. Ивашик // Формирование коммуникативной иноязычной компетенции / Сб. науч. тр. Моск. гос. лингв. ун-та. – 2005. – Вып. 42. – С. 32-42.
3. Кустовський С. М. Удосконалення самостійної навчальної діяльності майбутніх економістів: результати експериментальної перевірки авторської моделі / С. М. Кустовський // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2006. – № 6. – С. 48-53.
4. Малихін О. В. Психологічні основи організації самостійної навчальної діяльності студентів в умовах вищого педагогічного закладу освіти / О. В. Малихін // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : Зб. наукових праць. – Вип. 31 / За заг. ред. М.Б. Євтуха. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2006. – С. 104-111.
5. Тарнопольський О.Б. Методика обучения английскому языку для делового общения: Учебное пособие / О.Б.Тарнопольский, С.П.Кожушко. – К.: Ленвйт, 2004. – 192 с.

References

1. Bolonskyi protsess : dokumenty. (2004) [Bologna process: documents]. K.: View Europe. Un-th/.
2. Yvashchuk E. A. Samostoiatelnaia vneaudytornaia uchebnaia rabota studentov kak sredstvo sovershenstvovaniya uchebno-vozpityatelnoho protsessa po ynostrannym yazykam v vuze [Independent self-study educational work of students as a means of improving the teaching and educational process in foreign languages in the university] / E. A. Yvashchuk // Formirovaniye kommunykatyvnoi ynoiazыchnoi kompetentsyy / Sb. nauch. tr. Mosk. hos. lynchv. un- ta. – 2005. Vьp. 42. S. 32-42.
3. Kustovskyi S. M. Udoskonalennia samostiinoi navchalnoi diialnosti maibutnih ekonomistiv: rezultaty eksperymentalnoi perevirky avtorskoi modeli [Improvement of independent educational activity of future economists: results of experimental verification of the author's model] / S. M. Kustovskyi // Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Serii: Pedahohika. 2006. № 6. S. 48-53.
4. Malykhin O. V. Psykholohichni osnovy orhanizatsii samostiinoi navchalnoi diialnosti studentiv v umovakh vyshchoho pedahohichnoho zakladu osvity [Psychological bases of organization of independent educational activity of students in conditions of higher pedagogical institution of education] / O. V. Malykhin // Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia : Zb. naukovykh prats. Vyp. 31 / Za zah. red. M.B. Yevtukha. K. : Vyd. tsentr KNLU, 2006. S. 104-111.
5. Tamopolskyi O. B. Metodyka obuchenia anhlyiskomu yazyku dlia delovoho obscheniya: Uchebnoe posobyie [Methods of teaching English for business communication: Textbook]/ O. B. Tamopolskyi, S. P. Kozhushko. K. : Lenvyt, 2004. 192 s.

В статті определена и исследована проблема организации самостоятельной работы студентов по изучению иностранного языка как обязательного вида их учебной деятельности. Выяснено ее место в механизме овладения профессионально-ориентированной иноязычной лексикой. Раскрыта роль интерактивных методов обучения в процессе самостоятельной работы. Обосновывается необходимость дальнейшей разработки путей достижения эффективности усвоения терминологии в контексте европейской интеграции высшего образования Украины и перехода вузов на кредитно-модульную систему оценивания.

Ключевые слова: изучение, интерактивные методы обучения, внеаудиторная работа, самостоятельная работа, мотивация.

The role of independent work and independent educational activity is so considerable presently that this problem demands everything new approaches. The role of independent work in the conditions of credit and modular system which provides assignment of enough material on independent study with the subsequent his control grows. The purpose of article is consideration of the students making works in pozaauditorny time as obligatory type of their educational activity, research her place in the mechanism of mastering the professional focused foreign-language lexicon. The author has shown in article that success of independent training depends on a number of psychological factors: motivations of educational activity, randomness of informative processes of perception, attention, representation, memory, thinking, existence of necessary strong-willed qualities and also intellectual development. The organization of independent work will be correct only taking into account needs of students for acquisition of a foreign language, at the correct statement of tasks which performance demands certain efforts. For activation of independent cognitive activity on studying textbooks and manuals which have to form the correct understanding students of need of independent work have the leading value. The main role in formation of abilities to work independently belongs to the teacher who shows methods of independent work on classroom occupations and will organize independent activity of students. At the same time the teacher has to determine the level of readiness of each student for independent training. For this purpose carry out various psychological tests, questionnaires, conversations, observation, studying of products of activity of students and others. For today's time there is a transformation of approaches to the organization of independent foreign-language work of students. At the same time

use of computer information technologies is priority. Successful assimilation of a training material during independent work of future experts is promoted as well audiovisual tutorials and performance of interactive tasks on the Internet. In general the independent learning of foreign language allows students to support and develop the system of their continuous language education, provides an opportunity to support and improve the language level. Prospect of further researches are the problems connected with development and means for improvement of independent work of students for the purpose of mastering by them foreign lexicon according to features of further professional activity.

Key words: interactive teaching methods, extracurricular work, independent work, motivation

УДК: 378.147:372.4

Теличко Наталія Вікторівна
доктор педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

Котубей Віта Федорівна
викладач, Гуманітарно-педагогічний коледж
Мукачівського державного університету, м. Мукачєво

ПЕДАГОГІЧНА СУТНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У статті проаналізовано основні психолого-педагогічні дослідження, пов'язані з комунікативною культурою вчителів початкових класів. Систематизовано та класифіковано термін «культура» за певними групами (описові, історичні, нормативні, ціннісні, психологічні, в контексті теорії навчання, структурні, ідеологічні, символічні). Розкрито особливості та специфічні характеристики комунікативної культури майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: спілкування, культура, комунікативна культура, молодші школярі, учителі початкових класів, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Основною характеристикою сучасної освітньої ситуації є пошуку шляхів реалізації провідної ідеї модернізації системи освіти – ідеї розвитку особистості, формування механізмів розвитку та саморозвитку системи освіти, перетворення освіти на дієвий чинник розвитку суспільства. Спілкування, ефективність якого визначається розвиненістю комунікативної культури його учасників, є ключовим видом взаємодії учителів початкових класів та учнів, учителів з колегами, учнів між собою. Знання, практичні вміння учителів початкових класів транслюються учням початкової школи лише за допомогою системи живого та безпосереднього спілкування зі школярами. Значущість проблеми формування комунікативної культури посилюється в контексті гуманізації сучасної освіти, що характеризується підвищенням інтересу до питань самореалізації особистості та формування особистості як суб'єкта культури та діяльності. Комунікативна культура як професійно значуща якість особистості, пронизує всю професійну діяльність педагога, оскільки жодна з її функцій та видів не може здійснюватися поза межами педагогічної взаємодії.

Підсилюється актуальність педагогічної взаємодії й тим, що європейський вектор суспільного розвитку, належність до глобалізованого світу, багатонаціональність та розмаїття культур у нашій державі зумовили нагальну необхідність розвитку всіх сторін комунікативної культури, що є однією з найважливіших професійних рис сучасного фахівця. В освітній сфері відбувся перехід початкової школи на новий Державний стандарт початкової загальної освіти другого покоління, який вимагає суттєвої трансформації освітнього процесу, що зумовило нові вимоги до професійної діяльності вчителя початкової школи. Тому необхідним є визначення особливостей формування комунікативної сфери сучасного вчителя на етапі його професійної підготовки. Адже «вчитель початкової школи має бути зразком для молодших школярів у вибудові взаємостосунків на основі діалогу, поваги, толерантності. Саме від сформованості комунікативних умінь та досвіду (запитувати, повідомляти, заперечувати, відповідати, переказувати тощо) залежать успіхи школяра в оволодінні знаннями з інших предметів, підвищення культуромовного рівня, розширення світогляду, ефективна соціальна адаптація» [12].

Мета статті: визначення, тлумачення й оцінка основних термінологічних комунікативних понять, які є базовими для формування комунікативної культури майбутніх учителів початкової школи в процесі навчання; розкриття педагогічної

сутності, особливостей та виокремлення елементів комунікативної культури вчителів початкових класів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові основи професійної підготовки вчителів початкових класів відображені в дослідженнях О. Абдулліної, А. Алексюка, І. Зязюна, Н. Нічкало, В. Семиченко та ін., які розкрили сутність та специфіку педагогічної діяльності. Проблеми гуманізації та гуманітаризації професійно-педагогічної підготовки аналізувалися в наукових пошуках А. Богуш, О. Савченка, О. Сухомлинської та ін. Дослідженню проблеми професійно важливих якостей майбутніх педагогів та формуванню комунікативної культури майбутнього вчителя присвячені численні праці науковців (В. Буряк, Л. Кондрашова, З. Курлянд, С. Литвиненко,

О. Плахотник, Р. Хмелюк та ін.), у яких розглянуто ключові аспекти процесів педагогічного спілкування, сприймання та розуміння у системі «вчитель – учень» (І. Богданова, Л. Міщик, Г. Нагорна, Г. Троцько та ін.); педагогічного такту (Н. Кузьміна, І. Синиця, М. Страхова та ін.); закономірності формування в учителів початкових класів комунікативних навичок і умінь у процесі професійної підготовки (Н. Волкова, Ю. Вторнікова, К. Касярум та ін.). Однак потреба в розробці теоретичних і практичних аспектів цієї проблеми, уточненні поняття «комунікативна культура» майбутніх учителів початкових класів залишається досить актуальною, що зумовлено постійним зростанням вимог до рівня підготовки фахівців.

Результати дослідження. Феномен комунікативної культури майбутніх учителів початкових класів як предмет науково-педагогічних досліджень необхідно розглядати в декількох аспектах: визначення структури та умов формування комунікативних умінь педагога, дослідження проблеми взаєморозуміння між педагогами та учнями, дослідження проблеми педагогічної етики і такту та ін. Педагогічна сутність комунікативної культури розглядається нами в контексті загального феномена культури як структуротвірного чинника всіх галузей життєдіяльності людського суспільства, зокрема й комунікативної культури педагогічних кадрів у сфері початкової освіти. Категорія культури розглядається О. Жирун як феномен, оскільки є багатозначним, системним поняттям, що охоплює абсолютно всі сфери буття людини, і з'явилася лише з появою людського суспільства [14, с. 102]. Як доцільно зазначає О. Гаврилук, культуру необхідно розглядати в контексті її значень як сукупності духовних, художніх, творчих досягнень соціуму; як вияв високого рівня